

Marin POP

PUBLICISTICĂ POLITICĂ ȘI CENZURĂ ÎN JUDEȚUL SĂLAJ ÎN PRIMUL DECENIU DUPĂ MAREA UNIRE (1919-1929)

Publicistica politică, în general, și presa, în special, au jucat un rol deosebit în propagarea ideilor politice în perioada modernă și contemporană.

Unul dintre primii lideri politici ai românilor transilvăneni care și-a dat seama de rolul important al presei în politică a fost George Pop de Băsești. El era conștient de faptul că un discurs rostit într-o anumită împrejurare străbătea apoi întreaga lume și putea fi citit în orice locație. Creștinii spuneau, în acea perioadă, că dacă sfântul Pavel, „apostolul neamurilor”, ar fi fost contemporan cu ei, cu siguranță s-ar fi făcut director de ziar.¹

Primul ziar românesc din Sălaj, care apare după 1918, este „Gazeta de Duminecă”, la Șimleu Silvaniei, pe data de 11 aprilie 1920. Deși apare în aceeași localitate ca și gazeta cu același nume din anii 1904-1911, nu se poate spune că ar fi o continuare a acesteia, deoarece începe cu anul I de apariție.

Ziarul era un săptămânal, la fel ca cel precedent, dar avea numai 4 pagini. Se intitula organ politic și cultural independent, dar, de fapt, era oficiosul organizației județene a Partidului Național Român, devenit, după 1926, Partidul Național Țărănesc, ceea ce se poate observa din conținutul articolelor publicate și luările de poziție ale autorilor acestora, dar și din denumirile ulterioare, respectiv, organ politic și național, în 1926, organ cultural, politic și național, în anii 1927-1928, foaie culturală și politică a Partidului Național Țărănesc, între 1929 și 1930 și foaie națională, politică și culturală, în 1931-1932. Proprietar-director al ziarului era Ioan Deleu, redactor-responsabil, Grigore Avram și era tipărit la tipografia „Victoria” din Șimleu Silvaniei.

Începând cu nr. 2/1924, proprietar și responsabil al ziarului devine senatorul P.N.R. Alexandru Aciu, iar Ioan Deleu, director. Dar, tot în anul 1924, începând cu nr. 51-52 din 21 decembrie 1924, Ioan Deleu părăsește redacția, Alexandru Aciu devenind proprietar și redactor-responsabil, iar redacția era formată dintr-un comitet.²

În anul 1933, din motive de sănătate, Alexandru Aciu se va muta din Șimleu la Cluj, la fiica sa.³

În perioada 1934-1937, ziarul va mai apărea, neregulat, doar în câteva numere.

Fiind oficiosul P.N.R. – P.N.Ț. din Sălaj, articolele din acest ziar scot în evidență activitatea organizației sălăjene. Autorii articolelor iau atitudine și în problemele de interes național, preluând și articole din presa centrală, cum ar fi cele din ziarele „Patria”, „Dreptatea”, „Adevărul” etc.

De exemplu, din ziarul central „Adevărul” este preluat articolul *Manifestul Partidului Național-Țărănesc*, publicat în timpul campaniei electorale din anul 1927, articol în care se sublinia, printre altele, faptul că: „*Partidul național-țărănesc are în fața opiniei publice un titlu serios: e organizația politică care, dela înfăptuirea României integrale a rămas consecventă cu ea însăși pe deasupra tuturor încercărilor și nesocotirilor nedrepte. În fața transformărilor de viață publică pe care însuș vechiul și rutinatul partid liberal se vede nevoit să le accepte, național-țărăniștii au, de sigur, o întregă educație de disciplină morală: e educația pe care zece ani de luptă fără răgaz și răsplătire.*

Încercările, greșite și așa de scump plătite de țară, ale partidului liberal de a creia pe cale artificială al doilea partid de guvernământ din asociația de servitute a d-lui general Averescu, sunt azi drastic și binefăcător rectificate de realitate. Nimic n-a putut diminua rostul și însemnătatea

¹ Ioan Georgescu, *George Pop de Băsești. 60 de ani din luptele naționale ale românilor transilvăneni*, Oradea, Ed. Astra, 1935, p. 217.

² Vezi, în acest sens, și Valentin Dărăban, Doru E. Goron, *Contribuții la istoria presei românești în Sălaj*, în „Acta Musei Porolissensis”, Zalău, VI, 1982, p. 481.

³ *Gazeta de Duminecă*, nr. 34-35, 21 noiembrie 1933.

singurului partid care se înfățișează viu și efectiv înaintea organizării străvechi a liberalilor și intereselor lor: partidul național-țărănesc.

*Manifestul de acum fixează încăodată acest adevăr. Lupta electorală, începută de fapt între cele două mari grupări de doctrină se vestește din partea național-țărăniștilor leală și dreaptă*⁴.

Totodată, ziarul „Gazeta de Duminecă” dezvăluie unele abuzuri ale administrației locale în timpul guvernării liberale, 1922-1926. Însă, aceste articole cu caracter politic atrag după sine și răzbunarea conducerii județene a Partidului Național Liberal. Noul guvern liberal și în special reprezentantul său în teritoriu, prefectul de Sălaj, Iulian Domșa, era acuzat de către fruntașii P.N.R. de mai multe abuzuri. În primul rând, de faptul că l-a suspendat din funcție pe Ioan Deleu, primarul Șimleului, pentru motivul că a publicat în ziarul „Gazeta de Duminecă”, al cărui proprietar era, un articol care denigra Partidul Liberal. Or, cenzura presei fusese ridicată, așa că prefectul este acuzat de abuz în serviciu. În al doilea rând, tot prefectul județului a emis un ordin autorităților subordonate, în care se stipula faptul că funcționarii publici nu au voie să facă parte din partidele de opoziție, ceea ce se considera a fi un ordin greșit. Corect ar fi fost să spună că funcționarii publici nu au voie să facă parte din niciun partid politic. Nu în ultimul rând, prefectul era acuzat de faptul că a făcut numiri noi în Biroul electoral central al județului. Acest anunț l-a făcut cu ocazia ședinței acestui birou din data de 6 februarie 1922. Avocatul Gheorghe Pop, fost prefect, l-a întrebat pe Domșa în baza cărei legi a făcut acest lucru, deoarece membrii biroului erau numiți pe o perioadă de trei ani, iar acest termen nu expirase. La această întrebare, prefectul Iulian Domșa a răspuns că a primit ordin „*verbal și scris dela Ministerul de Interne*” și că era împuternicit să schimbe componența Biroului electoral. La auzul acestei afirmații, Gheorghe Pop, „*considerând numirea nouă de ilegală*”, a părăsit sala de ședință.⁵

În campaniile electorale apăreau și manifeste ale partidelor, unele publicate și în acest ziar, dar partidele de la putere făceau tot posibilul să confişte manifestele și să cenzureze presa de opoziție.

În urma decesului vicarului Silvaniei, Alexandru Gheție, care fusese ales senator al P.N.R. la alegerile din anul 1922, mandatul de senator al circumscripției Șimleu rămânea vacant. Au fost organizate alegeri parțiale în urma cărora a câștigat tot candidatul P.N.R., și anume, Alexandru Aciu. Campania electorală a lui Alexandru Aciu pentru funcția de senator nu a fost una ușoară. I-au fost confiscate o serie de manifeste electorale, intitulate *Datoria noastră în fața primejdiei*, în care ataca dur guvernul liberal. Prefectul liberal, Iulian Domșa, le consideră periculoase, deoarece erau „*de un conținut spre a sădi în populație ura, dușmănie, neîncredere în guvern și Stat, atacă ordinea publică prin discreditarea persoanelor de conducere și tot ce este stat*”. Într-o telegramă adresată ministrului de interne, el îi raportează că a dat ordin companiei de jandarmi să le confişte și că a anunțat Parchetul să ia măsuri împotriva lui Aciu, pe care îl considera calomniator: „*Luați măsuri, le spune el pretorilor, împreună cu jandarmeria pentru confiscarea și nimicirea lor, precum și a oricărei publicațiuni cari tind la astfel de tendințe*”⁶.

În articolele apărute în acest ziar mai era prezentat programul partidului, candidații la alegerile parlamentare, pamflete și poezii electorale etc. Erau anunțate zilele de alegeri, semnul electoral, care era cercul sau roata, și îi îndemna pe alegători să voteze cu P.N.Ț.

Acest apel-manifest se încheia cu următoarele cuvinte: „*Dumnezeu ține cu dreptatea de aceia odată tot ea trebuie să învingă! Dumnezeu să vă ajute și să ne dea noroc și sănătate la toți*”⁷.

Tot în acest număr al prestigiosului ziar șimleuan erau publicate și două poezii electorale, intitulate *Trăiască lista națională!* și *La moară la Hărța-Târța (liberalii iau țărâța)*.⁸

⁴ *Ibidem*, nr. 25, 26 iunie 1927.

⁵ *Ibidem*, nr. 17, 19 februarie 1922.

⁶ Direcția Județeană Sălaj a Arhivelor Naționale (în continuare se va cita D.J.S.J.A.N.), *fond Prefectura județului Sălaj*, Prefect-confidențiale, dos. 123/1922.

⁷ *Gazeta de Duminecă*, nr. 24, 19 iunie 1927.

⁸ *Ibidem*, p. 3.

Cel de al doilea ziar aparținând unui partid politic, apărut după 1918, a fost ziarul „Sălajul”. Acesta apare la Jibou, în anul 1920, și era tot un săptămânal în 4 pagini. Proprietar, redactor-șef și editor era preotul Laurențiu Bran, dar care era susținut, neoficial, de fratele său, Emil Bran, preot în Dragomirești, Maramureș, senator liberal de Maramureș în legislatura 1920-1922 și apoi de Sălaj, în perioada 1922-1926, apoi vicarul greco-catolic al Silvaniei între anii 1926 și 1930. Ziarul îl avea ca redactor-responsabil pe Ioan Rusu și era tipărit la tipografia „Hermes” din Baia Mare.

Ziarul reflecta activitatea organizațiilor Partidului Liberal din Sălaj și Maramureș, în special pe cea a senatorului Emil Bran.

În anul 1922, când Emil Bran câștigă mandatul de senator liberal al Sălajului, ziarul își mută sediul de la Jibou la Zalău. Până în acel an, ziarul se autointitula „Foaie politică, culturală, independentă”, iar din 1922 își suprimă din subtitlu cuvântul „independentă”.

Ziarul își sistează apariția în perioada crizei economice, mai precis începând cu numărul 39-40 din 30 decembrie 1929. Mai reappare doar într-un singur număr pe data de 15 aprilie 1933, la Cehu Silvaniei, ca „foaie politică-culturală și informativă”, fiind oficiosul P.N.L. Ducist din plasa Cehu Silvaniei. Proprietar era tot Laurențiu Bran, director Gheorghe Mercea, iar redactor-responsabil Victor Fălăuș.⁹

Dezbaterile privind proiectul de Constituție din anul 1923 a iscat vii discuții în Parlament. Guvernul dorea să facă o publicitate cât mai mare acestui proiect. De aceea, Richard Franasovici, secretar de stat la Ministerul de Interne se adresează tuturor prefecturilor de județe printr-o telegramă cifrată extraurgentă și cere ca autoritățile locale să ia măsuri în acest sens. Iată ce se spune în telegrama pe care el o adresează prefectului liberal din județul Sălaj: „*Guvernul dorind a da pe de o parte cât mai largă publicitate desbaterilor proiectului de constituție începute eri înaintea ambelor corpuri legiuitoare iar pe de alta ca opinia publică să fie cât mai repede și exact informată asupra modului cum aceste desbateri se desfășoară înaintea Camerei deputaților și a Senatului am hotărât ca să trimitem în fiecare zi un rezumat telegrafic al ședinței din acea zi și rezumat pe care Dvs veți face să se publice în presa locală care ar primi publicarea lui. Veți lua de asemenea măsuri ca acest comunicat să se răspândească sub formă de afiș și foi volante pe care le veți afișa și răspândi zilnic în orașul Dvs trimițând în același timp prin poștă câteva exemplare în fiecare comună din județul Dvs unde ele vor fi de asemenea afișate.*”

*Vă rog a organiza acest serviciu astfel ca rezumatul primit de Dvs să fie imediat tipărit și împărțit publicului”*¹⁰.

Prefectul județului Sălaj, Iulian Domșa, raporta, pe data de 12 martie, faptul că a luat măsuri ca dezbaterile parlamentare susținute cu ocazia votării Constituției să fie tipărite și afișate „*pentru ca populațiunea să fie în curent cu desbaterile parlamentare*”. Dar, continuă el, județul nu dispunea de fonduri care să acopere cheltuielile de tipărire a afișelor și foilor volante și cere, în acest sens, o subvenție pentru ziarul local „Sălajul”, ziar care „*ne-a făcut servicii reale partidului*”. Fără aceste fonduri nu se putea executa decât multiplicarea foilor volante la mașina de scris.¹¹

Prefectul județului Sălaj primește, pe data de 15 martie, suma de 4.000 lei pentru plata materialelor de propagandă amintite mai sus.

În data de 19 martie 1923, prefectul Domșa se adresează, din nou, printr-o telegramă confidențială, ministrului de interne, trimițându-i două facturi care se ridicau la suma de 1.355 lei, cuprinzând prețul imprimatelor dezbaterilor parlamentare. Prefectul cerea ca suma rămasă din cei 4.000 de lei să fie acordată ca subvenție ziarului local „Plugarul”, noul organ al P.N.L. care apare în Sălaj, la Șimleu Silvaniei, începând cu data de 3 mai 1923 și care, spune prefectul, „*servește numai*

⁹ Valentin Dărăban, Doru E. Goron, *loc. cit.*, p. 480.

¹⁰ D.J.SJ.A.N., *fond Prefectura județului Sălaj*, Prefect-confidențiale, dos. 43/1923, f. 7.

¹¹ *Ibidem*, f. 14.

cauza dreaptă a partidului și a neamului față de propaganda întinsă și distructivă ce o face celelalte foi ale opoziției în jud. nostru”. Lipsa, în Sălaj, o astfel de gazetă, „care să susțină interesele partidului și guvernului”. Dar, totuși, Ministerul de Interne, la data de 4 iunie, cere restituirea acestei sume¹², deoarece subvenționarea din bani publici a ziarelor era ilegală.

Din această telegramă reiese faptul că Sălajul era, și în perioada guvernării liberale, fieful electoral al P.N.R., care era mult mai bine organizat, având și un organ de presă, și anume, „Gazeta de Duminecă”.

Prefectul județului intervine din nou cu o telegramă confidențială, adresată ministrului de interne, generalul Artur Văitoianu, cerându-i să aprobe o subvenție pentru susținerea ziarului liberal, care era îndatorat din timpul campaniei și în proces cu editorul ziarului. Iată ce îi scria prefectul Domșa: „D-le Ministru! În orașul Zalău apare ziarul «Sălajul» un organ, care susține politica guvernului și în special al partidului Național Liberal, ziar care numai cu mari jertfe se susține.

Având în vedere, că acesta este singurul ziar, care are menirea a propaga punctul de vedere a guvernului în această provincie, servind mai presus de toate interesele partidului și pentru a nu fi constrânși a sista apariția acestui ziar cu onoare Vă rog, Domnule Ministru Să binevoiți a aproba o subvenție pentru susținerea și pe mai departe a acestui ziar, și a ușura pe cât se poate cheltuielile ivite cu redactarea acestui ziar, care are datorii în suma de lei 18.000, cu atât mai mult că subsemnatul mi-am luat angajamentul în timpul alegerilor, când a apărut în mai multe exemplare în scop de propagandă, că voi esopera subvenția de la Dvs. Editorul ziarului a împrocesuat pe proprietarul ziarului pentru această datorie și astfel o parte din răspundere cade și asupra mea conforme angajamentului luat față de acest ziar.

Această cerere a mea a fost prezentată Dvs de mine personal precum și de parlamentarii din județ însă până acum în prezent fără nici un rezultat.

Vă rog deci Domnule Ministru a da ascultare acestei cereri ca să fim puși în posibilitatea a redacta și pe mai departe acest organ al partidului nostru complet reorganizat din județ și spre a putea face contrapropaganda contra ziarelor opoziționiste din județ numai și numai în interesul guvernului și partidului nostru”¹³.

Din rezumatele dezbaterilor parlamentare, trimise de către Ministerul de Interne, se poate recrea atmosfera și discuțiile aprinse pe care le-a suscitat dezbaterile acestui proiect de lege, cine a susținut proiectul și cine a fost contra lui, cu specificarea că este punctul de vedere al guvernului liberal.

Un alt ziar al liberalilor apare pe data de 3 mai 1923, la Șimleu Silvaniei, sub numele de „Plugarul”. Era tot un săptămânal în 4 pagini. Director-girant era Emil Lobonțiu, iar ziarul era tipărit la tipografia „Victoria” din Șimleu. Își sistează apariția în anul 1925.¹⁴

În timp ce organizațiile județene cereau subvenții, conducerea centrală încerca să le impună cât mai multe abonamente la ziarul oficial central al partidului. Este și cazul P.N.L. care, prin Ministerul de Interne, într-o telegramă strict confidențială adresată prefectului județului Sălaj, Iulian Domșa, cerea acest lucru: „Cunoașteți rolul important pe care-l joacă presa în propaganda ideilor, în păturile cele mai adânci ale populațiunii.

Față de campania pe care unele organe de partid o duc în contra organizației noastre, căutând să creieze și să întreție în populațiunea de la sate o atmosferă defavorabilă partidului liberal, este absolut necesar ca și prin presă să combatem această campanie.

Ziarul «Viitorul», organul oficios liberal, răspunde foarte bine acestei meniri. Trebuie deci ca el să fie susținut prin toate mijloacele, pentru a-și îndeplini rolul său. În primul rând trebuie să-i înlesnim posibilitatea pătrunderii sale în colțurile cele mai depărtate ale României mari.

¹² *Ibidem*, f. 24-26.

¹³ *Ibidem*, dos. 165/1923, f. 1.

¹⁴ Vezi nota 12 și Valentin Dărăban, Doru E. Goron, *loc. cit.*, pp. 481-482.

În această ordine de idei fac un apel călduros Dv., rugându-vă ca comunele din acel județ să se înscrie cu câte un abonament la sus zisul ziar.”¹⁵

„Poporul sălăjan”, alt ziar, apare la Șimleu Silvaniei în anul 1926. Redactor-responsabil era Tănase Pușcă, iar direcția era formată dintr-un comitet. Ziarul avea o apariție lunară în 4 pagini. Era oficiul Partidului Poporului.

Încă din primul număr, datat 15 aprilie 1926, apare fără program și publică în locul acestuia *Programul guvernului general Al. Averescu*. Începând cu numărul 1 din 1927 devine săptămânal, schimbându-și subtitlul în „Foaie culturală, economică și națională”. Tot de acum Tănase Pușcă devine proprietar-director, iar Al. Gârda, redactor-responsabil. Ziarul își sistază apariția odată cu numărul 20 din 25 iunie 1927.¹⁶ Presupunem că sistarea ziarului are legătură cu căderea guvernului Averescu, la începutul lunii iunie 1927.

În noaptea de 4/5 iunie, regele Ferdinand I-a însărcinat cu formarea unui guvern de uniune națională pe prințul barbu Știrbei¹⁷, deși ministrul de interne, Octavian Goga, contrazicea această iminentă schimbare de guvern. El trimitea, în acest sens, pe data de 1 iunie 1927, o telegramă și prefectului județului Sălaj, în care se cerea interzicerea apariției în ziarele locale a acestor știri: „*vă punem în vedere, – se spunea în telegramă – că este cu totul interzis și veți face o supraveghiere cât se poate de apropiată ca ziarele locale să nu mai publice știri care nu corespund realității, anume că maestatea s(a) regele și-ar fi exprimat dorința pentru formarea unui guvern național și că în acest scop se duc tratative între partidele politice fapt care este dela început până la sfârșit o născocire, deoarece maestatea s(a) regele nu și-a exprimat o asemenea dorință și nici relativ la demisiunea guvernului. ziarele care nu se vor conforma acestor dispozițiuni vor fi confiscate. dacă s-ar ivi orice caz de abatere dela această dispoziție veți confisca și raporta imediat*”. prefectul trimite ordinul mai departe, în aceeași zi către șefii de poliție din orașele Zalău, Șimleu și carei și încheie cu următorul ordin: „*veți supraveghia de aproape acest fapt și ziarele confiscate le veți înainta oficiului meu*”¹⁸.

Un caz deosebit l-a constituit, în această perioadă, publicarea unui articol în ziarul „Plugul”, în care se spunea că 37 de notari aparținând minorităților erau transferați de guvernul Averescu. Autoritățile sălăjene consideră că acest articol dorea să producă „*manifestații de nemulțumire din partea minorităților*”. În urma apariției acestui articol, prefectul județului Sălaj, Nicolae Cristea, se adresează, pe data de 31 decembrie 1926, Consiliului de război al Corpului VI armată din Cluj, cerând să deschidă „*o anchetă severă*” și să ia măsuri contra acestui ziar ce apărea la Șimleu Silvaniei și asupra redactorului său responsabil, Emil Lobonțiu. În telegramă deslușim și adevărul despre acest incident care a „transpirat” în presa vremii: „*Marele Stat Major, pentru a asigura granița de apus a țării în caz de război, a proiectat să propună transferarea câtorva funcționari arătați ca suspecti, de siguranța generală, dar măsura încă nu-i luată și nu se știe dacă nu se va renunța la această măsură. În tot cazul – se spune în telegramă – este chestiunea de apărarea țării și nu știm pe ce cale a aflat gazeta chestiuni de comandament și confidențiale, pentru a face chestiune de politică, îndemnând populația minoritară la dezordine*”. Se cerea luare de măsuri pentru suspendarea ziarului amintit.¹⁹

Cu toate acestea, observăm faptul că nu s-a reușit interzicerea lui, ziarul „Plugul” sistându-și apariția abia în anul 1928. El a apărut, la Șimleu Silvaniei, în anul 1926²⁰ și era oficiul județean al P.N.L., alături de „Sălajul”. Inițiatorul acestuia, profesorul universitar Emil Lobonțiu, era președintele organizației județene a P.N.L.

¹⁵ D.J.S.J.A.N., *fond cit.*, dos. 150/1922, f. 1.

¹⁶ Valentin Dărăban, Doru E. Goron, *loc. cit.*, p. 484.

¹⁷ Ioan Scurtu, *Istoria Partidului Național Țărănesc*, București, Editura Enciclopedică, 1994, p. 78.

¹⁸ D.J.S.J.A.N., *fond cit.*, dos. 120/1927, f. 1-2.

¹⁹ *Ibidem*, dos. 126/1926, f. 1.

²⁰ Valentin Dărăban, Doru E. Goron, *loc. cit.*, p. 484.

Cenzura guvernului averescan acționa și asupra altor tipărituri, cum a fost apariția *Memoriilor* lui Alexandru Marghiloman. Astfel, pe data de 18 mai 1928, ministrul de interne trimitea prefectului județului Sălaj următoarea telegramă: „*Prin ordinul Președintelui Consiliului de Miniștri veți opri vânzarea colecțiunii compusă din 5 volume și intitulate Note politice de Al. Marghiloman fără a le confiscă. Veți pune în fiecare librărie unde sunt depuse spre vânzare asemenea veți constata printr-un proces verbal numărul volumelor depuse și veți pune în vedere patronului librăriei, că nu are voie a le pune în vânzare și îl veți face responsabil în caz de neexecutarea acestei dispozițiuni*”. Ordinul este transmis de către prefect, apoi, către șefii de poliție, pretori și Brigăzii de Siguranță.²¹

În schimb, cărțile scrise de către unii lideri ai regimului averescan erau indicate și chiar trasate sarcini pentru a fi achiziționate. Este și cazul cărții lui P. P. Negulescu intitulată *Partidele politice*. Astfel, secretarul general al Comisiei Centrale electorale și de propagandă a Partidului Poporului trimitea și prefectului județului Sălaj următoarea telegramă: „*Fruntașul nostru Dl. P. P. Negulescu, Președintele Camerei Deputaților, a dat la iveală, în editura «Cultura Națională» opera sa de mult așteptată: Partidele Politice. Lucrarea formează un studiu de cea mai mare însemnătate cu privire la caracterizarea partidelor politice din țara noastră, fiind un îndreptar sigur în vălmașagul ideilor politice și lămurind între altele, situația și rolul Partidului Poporului față de celelalte partide, cu ideologia sa proprie.*

Ne permitem a vă recomanda, cu tot dinadinsul, răspândirea acestei lucrări în cercul prietenilor și partizanilor noștri, contribuind prin aceasta la propagarea doctrinei și scopurilor Partidului Poporului”. Se trimiteau, în acest scop, pe poștă un număr de 15 exemplare pentru a fi vândute.²²

Pe lângă aceasta, conducerea centrală a Partidului Poporului, la fel ca aceea a altor partide (după cum am văzut), încerca să impună județelor efectuarea a cât mai multor abonamente la oficiul central, „Îndreptarea”. Astfel, pe data de 1 decembrie 1926, redacția și administrația acestui ziar, care avea sediul în București, Calea Victoriei, nr. 65, și avea ca director pe A. A. Bardescu, trimitea o telegramă lui Nicodim Cristea, prefectul județului Sălaj, în care se sublinia faptul că acest ziar era trimis la toate primăriile din acest județ de aproape 6 luni, dar: „*Această sfortare pe care o face administrația ziarului – se spune în telegramă – n-a fost încă acoperită, neprimindu-se până în prezent achitarea acestor abonamente*”. El atrage atenția prefectului că suma se ridică la 174.850 lei, calculată la 650 de lei costul unui abonament, pe 269 de comune.²³

La data de 8 decembrie 1926, prefectul Nicodim Cristea răspundea redacției ziarului „Îndreptarea”, subliniind, printre altele: „*Pe lângă toată bunăvoința nu putem face abonamentul ziarului pentru fiecare comună, deoarece avem comune foarte slab situate materialicește, neavând acoperiri în acest scop, lucrând cu un buget foarte redus de câte 30.000 lei, totuși pentru sprijinirea ziarului vom dispune ca să-l aboneze fiecare notariat, putând face astfel un număr de 101 abonamente adăugând încă cele 3 orașe, în total 104 abonamente*”²⁴.

În timp ce conducerea centrală a partidelor încerca să impună județelor cât mai multe abonamente, organizațiile județene încercau să obțină și ele subvenții pentru ziarele locale.

În data de 26 noiembrie 1926, același prefect ceruse Ministrului de Interne o subvenție de 80.000 lei pentru ziarul „Poporul Sălăjan”: „*Cum pentru arătarea activității ce se desfășoară din partea Guvernului, a Parlamentarilor, a Prefectului și a tuturor autorităților avem lipsă – spune el – de un organ de publicitate și cum această foaie îndeplinește toate condițiunile necesare, având răspândire în toate straturile sociale, vă rugăm să binevoiți a acorda o subvenție anuală de 80.000 lei, necesară la suportarea unei părți din spesele de tipărire și redactare*”²⁵.

²¹ D.J.S.I.A.N., *fond cit.*, dos. 96/1927.

²² *Ibidem*, dos. 111/1926.

²³ *Ibidem*, dos. 110/1926, f. 1.

²⁴ *Ibidem*, f. 3.

²⁵ *Ibidem*, dos. 102/1926, f. 2.

Tot acum prefectul cere ministrului să intervină pentru a i se elibera lui Tănase Pușcă, proprietarul și redactorul-responsabil al ziarului mai sus amintit, un permis de călătorie gratuit pe C.F.R, la clasa I. El amintește faptul că Tănase Pușcă, care era acum primarul orașului Șimleu Silvaniei, a editat în anul 1923 foaia „Plugarul”, care, spune el, „a aparținut partidului Poporului din jud. Sălaj, însă în luna februarie a.c. această foaie a fost sistată și în locul său a continuat Gazeta Poporul sălăjan”. Meritul lui Tănase Pușcă era acela că, „prin propaganda făcută pe cale ziaristică”, „s-a adus un serviciu necalculabil organizațiunii noastre”, adică Partidului Poporului.²⁶

După ce ziarul „Poporul Sălăjan” devine săptămânal, începând cu data de 1 ianuarie 1927, Nicodim Cristea, prefectul județului Sălaj, face apel, pe data de 19 martie 1927, la toți pretorii, primarii și notarii din Sălaj, pentru a-l sprijini pe Alexandru Gârdan, delegatul administrației acestui ziar, „spre a face cât mai multe abonamente în comunele din raza Dv. de activitate”. El motiva acest gest politic prin următoarele: „Scrisul românesc – spunea el – corect și cu stil bogat este o mare necesitate pentru județul nostru, unde populația minoritară posedă trei gazete care le apără interesele. Gazeta ce vă recomandăm, apără interesele agriculturii, industriei, comerțului, școlii, culturii în genere și tuturor funcționarilor, și cu cât va avea mai multe mijloace cu atât va corespunde scopului ce urmărește. Voi considera o dovadă de aptitudini deosebite, felul cum veți și să răspundeți la această invitație a noastră, despre rezultatul căruia am cerut administrației gazetei să raporteze pentru fiecare caz în parte”²⁷. Așadar, după cum reiese din conținutul acestei telegrame, era, totuși, o sarcină de partid trasată de către prefect autorităților aflate în subordinea sa.

Un alt ziar al Partidului Poporului apare la Zalău, capitala județului Sălaj, în anul 1926, deci odată cu venirea la putere a guvernului averescan. El se numea „Steaua” și era un săptămânal în 4 pagini. Redactor-responsabil era preotul Remus Roșca, redactor Gheorghe Matieșanu, ambii frunțași ai Partidului Poporului. Era tipărit la tipografia „Luceafărul” din Zalău. Primul număr al ziarului apare pe data de 7 mai 1926, iar pe data de 4 octombrie 1926, proprietarul tipografiei la care apărea, Grigore Avram, sublinia, într-o carte poștală adresată Bibliotecii Universității din Cluj, faptul că ziarul nu mai apare, ultimul număr fiind numărul 6.²⁸

Semnălm faptul că, după sistarea celor două ziare ale Partidului Poporului, „Poporul sălăjan” și respectiv „Steaua”, în anul 1928 mai apare, la Șimleu, un nou oficios, sub numele de „Redeșteptarea”. Acesta îl avea ca director pe Victor Gheție, iar ca redactor, pe Victor Pop și era tipărit la tipografia „Lazăr” din Șimleu. Se pare că au apărut doar două numere ale acestui ziar, după care își sistează apariția.²⁹

În concluzie, se poate afirma faptul că periodicele aparținând organizațiilor partidelor politice din județul Sălaj, cu excepția ziarelor „Gazeta de Duminecă” și „Sălajul”, au avut o durată scurtă de apariție. Celelalte ziare menționate apăreau în preajma campaniilor electorale, odată cu venirea partidelor la putere, când partidele politice aveau nevoie de jurnale pentru a-și face cunoscută oferta electorală la nivel de județ. În paginile ziarelor se publicau programul partidelor, manifeste electorale, liste de candidați, rezultatele electorale, pamflete electorale etc. În același timp, partidele aflate la putere făceau tot posibilul pentru a interzice și confisca ziarele sau manifestele electorale ale partidelor aflate în competiție și apoi, în opoziție, când aceste ziare criticau guvernul aflat la putere.

²⁶ *Ibidem*, f. 1.

²⁷ *Ibidem*, dos. 40/1927.

²⁸ Valentin Dărăban, Doru E. Goron, *loc. cit.*, p. 484.

²⁹ *Ibidem*, p. 485.

Censorship and Journalism in Sălaj County between 1919 and 1929

Abstract

The press and especially the journalism have played a special role in the propagation of political ideas in modern and contemporary period. In the present study we intend to outline the newspapers that occurred in the period 1919-1929 in Sălaj County and how censorship acted upon them on behalf of the parties that had been in power at that time. We can say that newspapers belonging to organizations of political parties in Sălaj County, except for the “Gazeta de Duminecă” and “Sălajul”, had a short-term impression. Other newspapers appeared around election campaigns, when the parties were coming to power, when political parties needed to make known their election bid. In those newspapers there were published the parties manifestoes, the lists of candidates, the election results and election pamphlets. Meanwhile, the parties that were still in power made all that they could to prohibit and confiscate the newspapers or the election fliers of parties in competition or in opposition if those ones criticized the government in charge.